

УДК 81'374.8-022.218(0.034.2)+004.4
 DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/31.214085>

Тетяна ВАКАЛЮК,

orcid.org/0000-0001-6825-4697

доктор педагогічних наук, доцент,
 професор кафедри інженерії програмного забезпечення
 Державного університету «Житомирська політехніка»
 (Житомир, Україна) *tetianavakaliuk@gmail.com*

Оксана ЧЕРНИШ,

orcid.org/0000-0002-2010-200X

кандидат філологічних наук,
 доцент кафедри теоретичної та прикладної лінгвістики
 Державного університету «Житомирська політехніка»
 (Житомир, Україна) *chernyshoxana@gmail.com*

АНАЛІЗ ЕЛЕКТРОННИХ ТЛУМАЧНИХ СЛОВНИКІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті встановлено, що розвиток, швидке й постійне вдосконалення інформаційно-комунікаційних технологій приводить до інтенсивних змін у всіх сферах життєдіяльності людини. Тому поступово традиційні тлумачні словники витісняються електронними відповідниками, які значно більше задовольняють вимогам часу. Окрім того, невпинні зміни у сфері інформаційних технологій, а отже виникнення нових понять у цій галузі зумовлює необхідність постійного систематичного оновлення контенту зазначеного типу словника. Саме тому доцільним є аналіз наявних тлумачних словників з інформаційних технологій для встановлення їхніх особливостей та окреслення можливостей їхнього подальшого вдосконалення. З'ясовано, що проблемам розробки й використання електронних словників присвячено значну кількість наукових праць, проте тлумачним словникам з інформаційних технологій наразі приділено не досить уваги з боку науковців. Відповідно, актуальним вбачається здійснити аналіз наявних електронних тлумачних словників з інформаційних технологій, а саме англо-українського тлумачного словника з інформаційних технологій, *Glossarytech*, тлумачного словника комп'ютерних технологій, англо-російського, російсько-англійського онлайн словника, а також словника з інформатики. У статті окреслено їхні функціональні можливості, а також наголошено на перевагах і недоліках. Дослідження свідчить про багатий і різноманітний функціонал проаналізованих електронних лексикографічних видань, що якісно вирізняє термінологічні словники. У науковій розвідці запропоновано низку бажаних функцій, які варто врахувати під час розробки власного тлумачного електронного видання, зокрема наголошено на важливості лінгвістичної довідки, що передбачає надання інформації щодо синонімів, антонімів, транскрипції, транслітерації, граматичних і стилістичних коментарів, аббревіатур, скорочень тощо. Зауважено доречність можливості конвертації словникових баз у текстовий формат для корегування та редагування даних.

Ключові слова: інформаційні технології, електронний словник, електронний тлумачний словник, електронне лексикографічне видання, аналіз.

Tetiana VAKALIUK,

orcid.org/0000-0001-6825-4697

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
 Professor at the Department of Software Engineering
 Zhytomyr Polytechnic State University
 (Zhytomyr, Ukraine) *tetianavakaliuk@gmail.com*

Oksana CHERNYSH,

orcid.org/0000-0002-2010-200X

Candidate of Philological Sciences,
 Associate Professor at the Department of Theoretical and Applied Linguistics
 Zhytomyr Polytechnic State University
 (Zhytomyr, Ukraine) *chernyshoxana@gmail.com*

THE ANALYSIS OF ELECTRONIC DICTIONARIES ON INFORMATION TECHNOLOGIES

The article emphasizes that development, as well as constant rapid improvement of information and communication technologies leads to intensive changes in all spheres of human life. As a result, traditional dictionaries are being gradually

replaced by their electronic versions that are much more satisfying. Moreover, gradual changes in the field of information technologies, and hence the emergence of new concepts in the area, necessitate constant systematic updating of dictionary content. Consequently, it is necessary to analyze the peculiarities of electronic dictionaries on information technologies to establish their distinctive features and outline prospects for further improvement. The article mentions a significant number of scientific papers devoted to the development and use of electronic dictionaries. However, the peculiarities of dictionaries on information technologies have not been sufficiently studied yet. Accordingly, it is important to analyze existing electronic dictionaries on information technologies, namely English-Ukrainian explanatory dictionary on information technologies, Glossarytech, computer dictionary, English-Russian, Russian-English online dictionary, as well as the dictionary of Computer Sciences. The article outlines their functionality and emphasizes their advantages and disadvantages. The research proves rich and diverse functionality of the analyzed electronic lexicographical editions, which qualitatively distinguishes terminological dictionaries. Scientific research offers a number of desirable features that should be considered while compiling an electronic dictionary. Such features include linguistic reference on synonyms, antonyms, transcription, transliteration, grammatical and stylistic comments, abbreviations, acronyms etc. The appropriateness of the ability to convert dictionary databases to text format for further data editing is noted.

Key words: information technologies, electronic dictionary, electronic explanatory dictionary, electronic lexicographical edition, analysis.

Постановка проблеми. Розвиток, швидке та постійне вдосконалення інформаційно-комунікаційних технологій призводить до інтенсивних змін в усіх сферах життєдіяльності людини. Так, на зміну звичайним тлумачним словникам все частіше приходять електронні тлумачні словники. Водночас, постійні швидкі та інтенсивні зміни у сфері інформаційних технологій не дають можливості для ознайомлення з усіма новими поняттями у цій галузі за допомогою звичайного друкованого тлумачного словника, оскільки нові терміни постійно з'являються і це призводить до необхідності систематичного вдосконалення таких словників. Саме тому доцільним є здійснення аналізу наявних тлумачних словників з інформаційних технологій для встановлення їх особливостей.

Аналіз досліджень. Проблемам розробки та використання електронних словників наразі присвячено значну кількість наукових праць, зокрема О. Балалаєвої, В. Вуль, Л. Зіміної, Н. Дарчук, І. Кульчицького, В. Морковкіна, В. Широкова й інші.

Зокрема, І. Білятинська у своєму дослідженні розглядає комп'ютерну лексикографію як перспективний напрямок розвитку процесу укладання словників (Білятинська, 2013). І. Кульчицький приділяє увагу комп'ютерно-технологічним аспектам створення сучасних лексикографічних систем (Кульчицький, 2002). Проте тлумачним словникам з інформаційних технологій наразі приділено недостатньо уваги з боку науковців.

Мета статті полягає в аналізі наявних тлумачних електронних словників з інформаційних технологій та окресленні їхніх переваг та недоліків.

Виклад основного матеріалу. Насамперед, проаналізуємо наявні тлумачні словники та порівняємо їх.

Англо-український тлумачний словник з інформаційних технологій (<http://dict.pp.ua/?i=1>)

(див. рис. 1) містить понад 12000 різних термінів з інформаційних технологій. Як вказують розробники цього словника, він розрахований на широке коло користувачів, які цікавляться не лише термінологією, а й аббревіатурами, що використовується у різних напрямках інформаційних технологій: програмуванні, комп'ютерних мережах, прикладних сферах тощо (<http://dict.pp.ua/?i=1>).

Перевагою зазначеного словника є його двомовність (англо-український словник). У той час, як деякі інші словники постулюють тлумачення лише однією мовою.

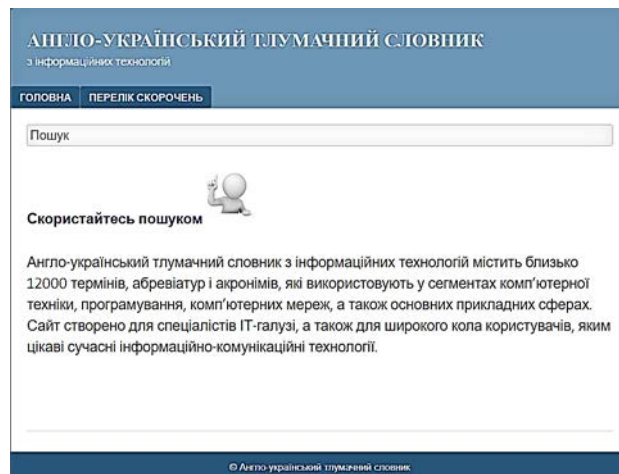

Рис. 1. Англо-український тлумачний словник з інформаційних технологій

Увівши конкретний термін чи аббревіатуру, користувач отримує можливі варіанти перегляду термінів, пов'язаних з введеним (див. рис. 2), а у випадку відсутності такого терміну, може запропонувати результати пошуку в мережі Інтернет.

Обравши конкретний термін, користувач має змогу ознайомитись зі значенням цього терміну в галузі інформаційних технологій (див. рис. 3).

Недоліком аналізованого англо-українського тлумачного словника є не зовсім досконало

продумана навігація по термінам. Адже наявні два варіанти переходу між термінами: безпосередньо за допомогою стрічки пошуку та за допомогою кнопок попереднього перегляду та наступного терміну (див. рис. 4).

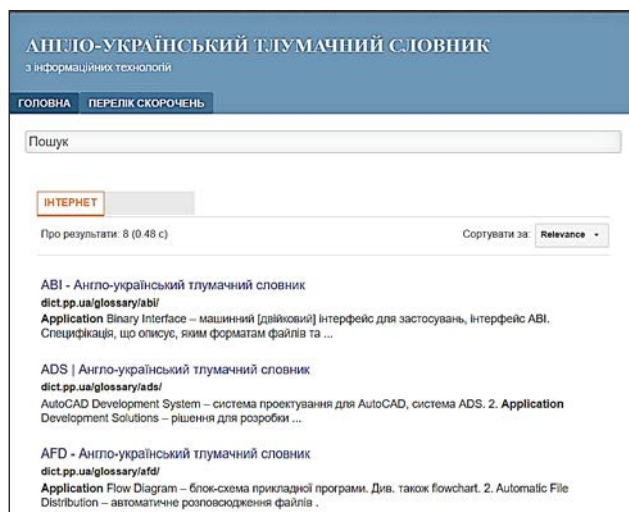

Рис. 2. Результат пошуку в англо-українському тлумачному словнику з інформаційних технологій

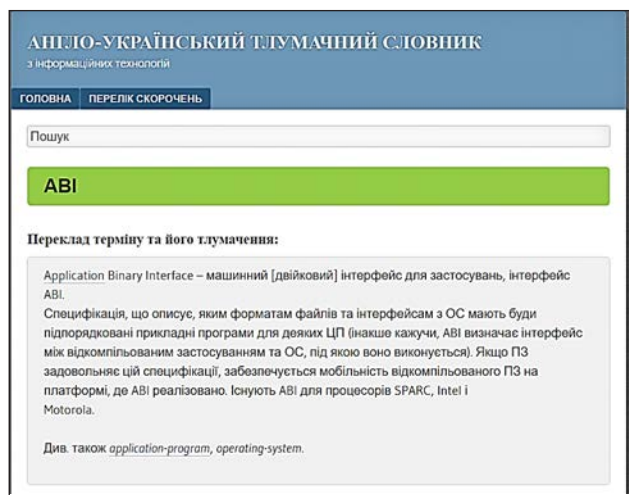

Рис. 3. Переклад терміну та його тлумачення в англо-українському тлумачному словнику з інформаційних технологій

До недоліків також можна віднести наявність скорочень, які не є науковими чи загальноприйнятими, а є так званим комп'ютерним «сленгом». Крім того, словник, на жаль, не надає безпосереднього посилання на першоджерело, яке містить відповідний термін. Однак посилання є доволі доречним, оскільки терміни не є авторськими.

Наступним до розгляду пропонуємо *Glossarytech* (<https://glossarytech.com/>) – це англійський тлумачний словник з інформаційних технологій. Цей словник має дещо більший функціонал, аніж попередній. Зокрема, пропонується вибір опції: пошук, додаток до Chrome та CV Scanner (див. рис. 5).

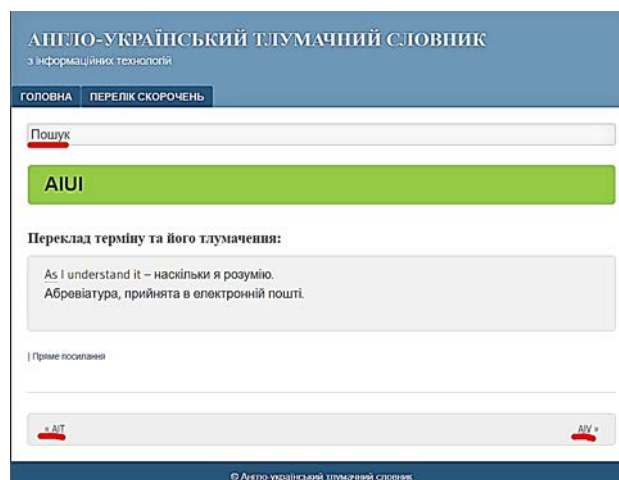

Рис. 4. Навігація в англо-українському тлумачному словнику з інформаційних технологій

Для пошуку за категорією потрібно обрати пункт “Search a term”. Для встановлення налаштувань у браузері Chrome (так звана можливість встановлення словника як хром-плагіна), потрібно обрати “Chrome Extension”, яка дозволяє використовувати можливості тлумачного словника одразу ж у браузері (див. рис. 6).

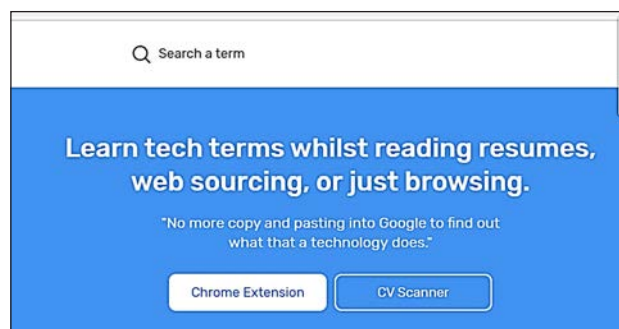

Рис. 5. Головна сторінка *Glossarytech*

“CV Scanner” (див. рис. 7) дозволяє вставити або набрати текст та просканувати його на наявність термінів у словнику за допомогою кнопки “Scan” або очистити текстове поле (“Clear the text”).

Після сканування тексту, словник автоматично визначає терміни, які є в словнику та виділяє їх кольором (див. рис. 8). Під час наведення курсору на відповідну термінологічну одиницю користувач отримує енциклопедичну довідку (див. рис. 9). Водночас є можливість ознайомитись із терміном детальніше за допомогою опції “Learn more” (див. рис. 10).

Крім того, аналізований словник надає користувачу можливість переглядати терміни за відповідними запропонованими розділами (див. рис. 11). Розділ може містити декілька підрозді-

лів з вказівкою на кількість термінологічних одиниць, що він окреслює (див. рис. 12).

Обравши певний розділ, користувач має змогу переглянути значення відповідної категорії (див. рис. 12). Перевагою є опції завантажити, поширити, надрукувати результати дослідження. Слушною видається можливість залишити коментарі (див. рис. 12).

До того ж, обравши відповідний термін, можна детально ознайомитись з його значенням, а також

(за такоє можливості) перейти за посиланням для більш детального його вивчення.

Наступним розглянемо *Тлумачний словник комп'ютерних технологій* (<http://ts.profi.net.ua/blog.php?key=%C0&lang=ukr>) (див. рис. 13). Цей словник є багатомовним з контентом українською, російською та англійською мовами, що структурується за відповідними категоріями. Однак тлумачення поняття пропонується виключно мовою реєстру (див. рис. 14).

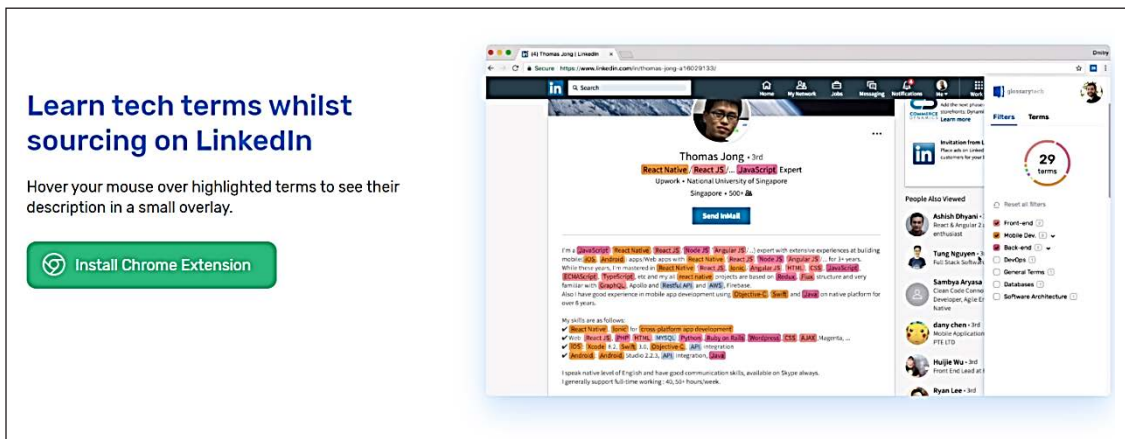

Рис. 6. Chrome Extension у *Glossarytech*

Рис. 7. CV Scanner у *Glossarytech*

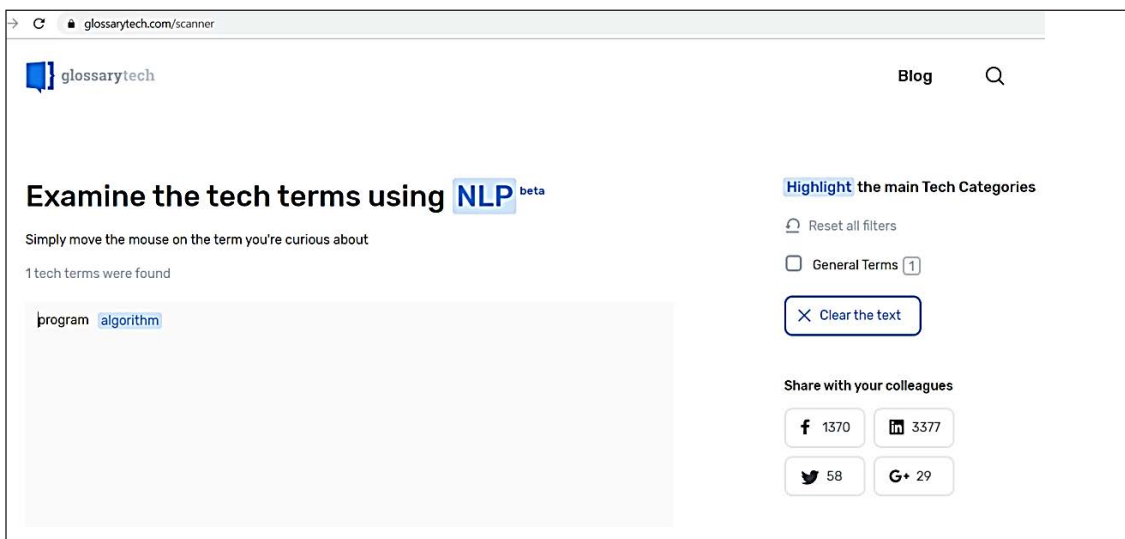

Рис. 8. CV Scanner у *Glossarytech*

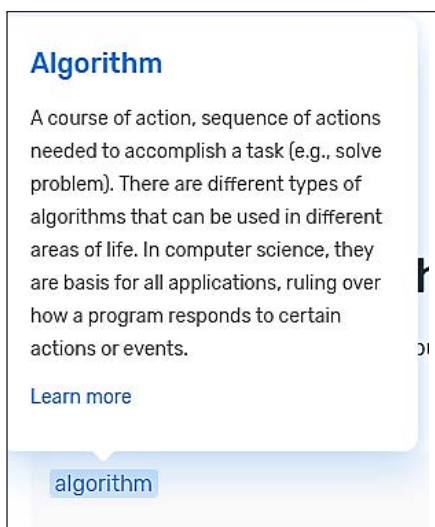

Рис. 9. Значення терміну у *Glossarytech*

Рис. 11. Поділ за розділами термінів у *Glossarytech*

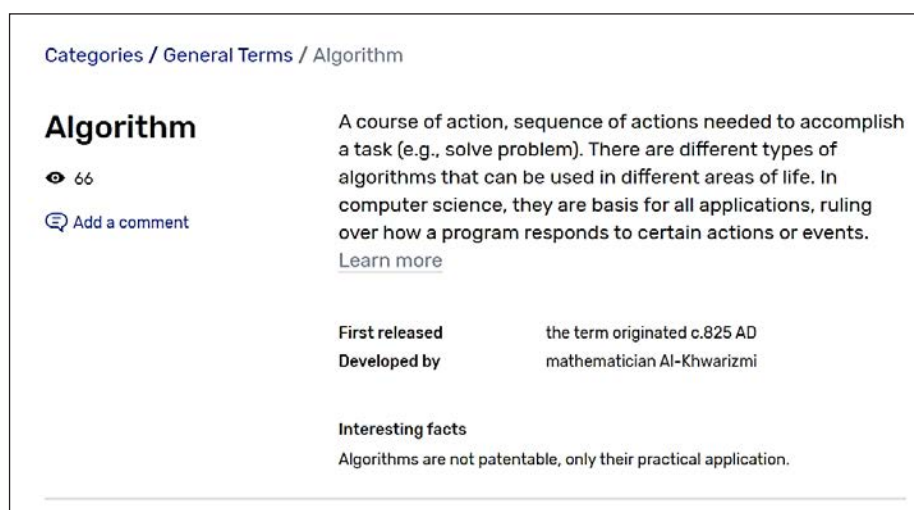

Рис. 10. Повне значення терміну у *Glossarytech*

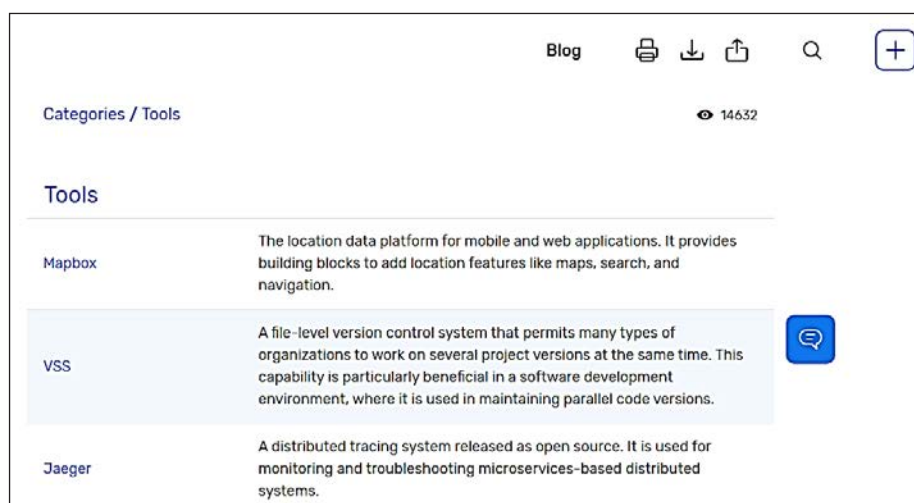

Рис. 12. Перегляд термінів конкретного розділу у *Glossarytech*

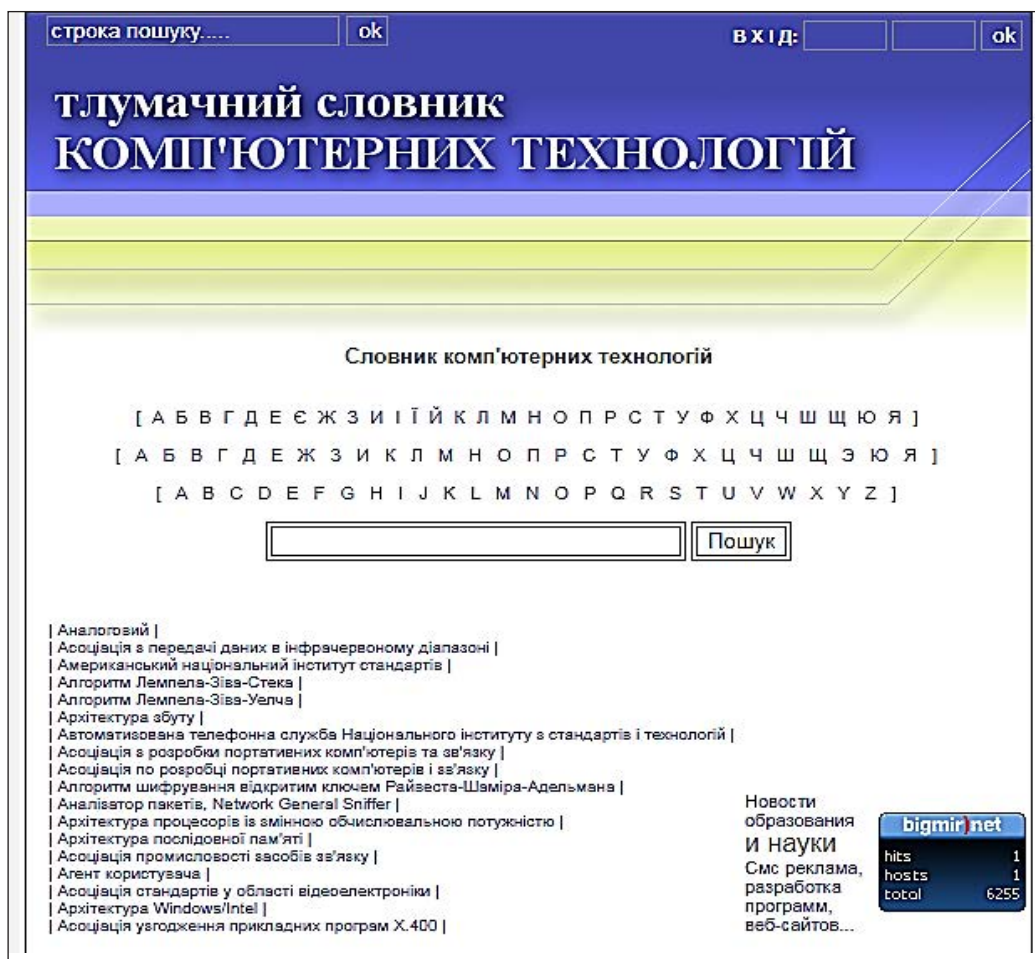

Рис. 13. Тлумачний словник комп'ютерних технологій

Рис. 14. Перегляд термінів у тлумачному словнику комп'ютерних технологій

Зауважимо, що функціонал цього тлумачного словника набагато менший, ніж у попередньому розглянутому аналізі. Зокрема, користувач може лише скористатись пошуковою стрічкою, переглянути перелік пов'язаних понять за алфавітом,

вивчити відповідну термінологічну одиницю та повернутись до попереднього меню.

Англо-російський, російсько-англійський онлайн словник (<http://www.multitran.ru>) є конгломератом багатомовних онлайн словників, що

налічує близько 40 мов (див. рис. 15). У кожному із запропонованих електронних лексикографічних видань є поділ понять за галузями (див. рис. 16) з окресленням термінів за гніздовим принципом (див. рис. 17).

Дефініції запропонованих термінологічних одиниць є доволі описовими. Крім того, вибір словника, та галузі здійснюється виключно російською мовою.

Аналізований словник наявний не лише в браузері, його можна завантажити та встановити на будь-який пристрій з операційною системою Android.

Словник з інформатики (<http://xn--r1a3b.xn--b1amgblet.xn--j1amh/index.php>) – двомовний тлумачний онлайн-словник з інформатики (див. рис. 18). На відміну від попередніх аналогів, цей онлайн-словник дає можливість користувачу зареєструватися у системі, зайти під власним обліковим записом або користуватись ним анонімно.

У словнику містяться терміни англійською та українською мовами з тлумаченнями конкретних категорій, які наведені за алфавітом (див. рис. 18 і 19).

Обравши відповідну категорію, користувачі мають змогу детально ознайомитись з її значенням, а також з супровідними матеріалами (див.

рис. 20). Зазначимо, що цей онлайн-словник є схожим до Вікіпедії, де надається історична довідка та інші супровідні матеріали. Отже, на нашу думку, зазначений словник є більше двомовною енциклопедією з інформатики, аніж словником.

Висновки. Підсумовуючи зазначене вище, можемо констатувати, що наразі для використання доступні декілька тлумачних онлайн-словників, що пов'язані з інформаційними технологіями, зокрема: Англо-український тлумачний словник з інформаційних технологій, Glossarytech, Тлумачний словник комп'ютерних технологій, Англо-російський, російсько-англійський онлайн-словник, Словник з інформатики. Аналіз цих словників свідчить про їх розмаїття в аспекті функціоналу та набору наявних функцій.

Для розробки власного тлумачного електронного словника варто врахувати такі функції, які міг би використовувати користувач, зокрема отримання додаткового лінгвістичного коментаря, що передбачає врахування синонімів, антонімів, транскрипції, транслітерації, граматичних, стилістичних коментарів, аббревіатур, скорочень тощо. Доречним вважаємо наявність зображень, формул та графіків, завантаження аудіо- та відео-файлів, а також доступність

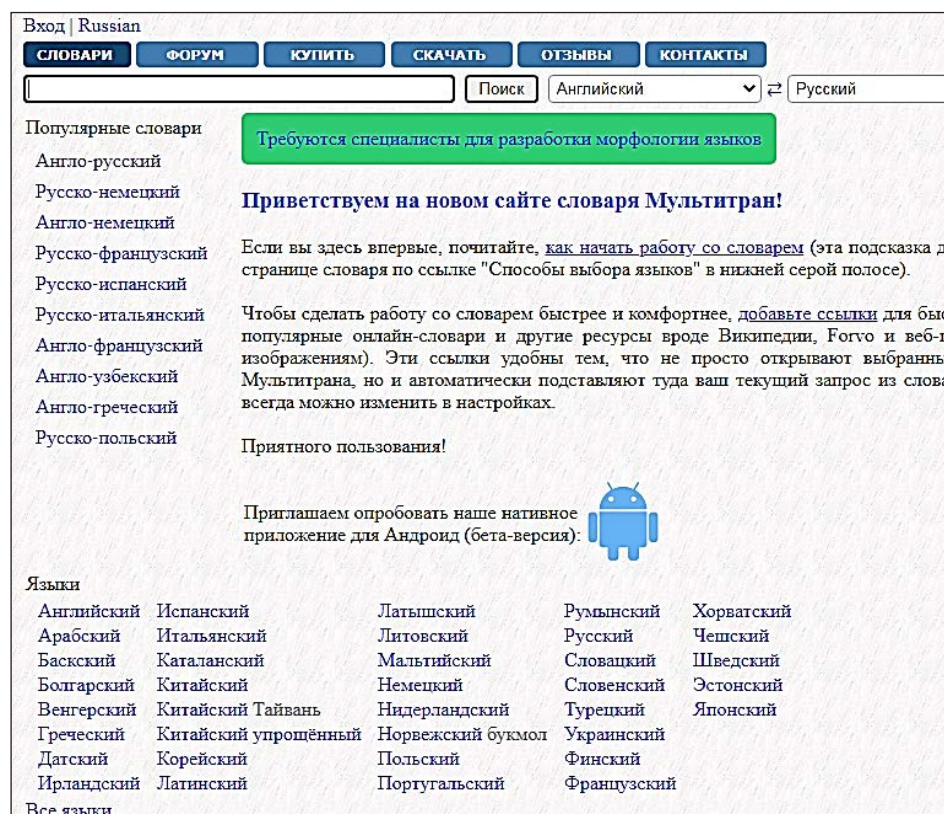

Рис. 15. Англо-російський, російсько-англійський онлайн-словник

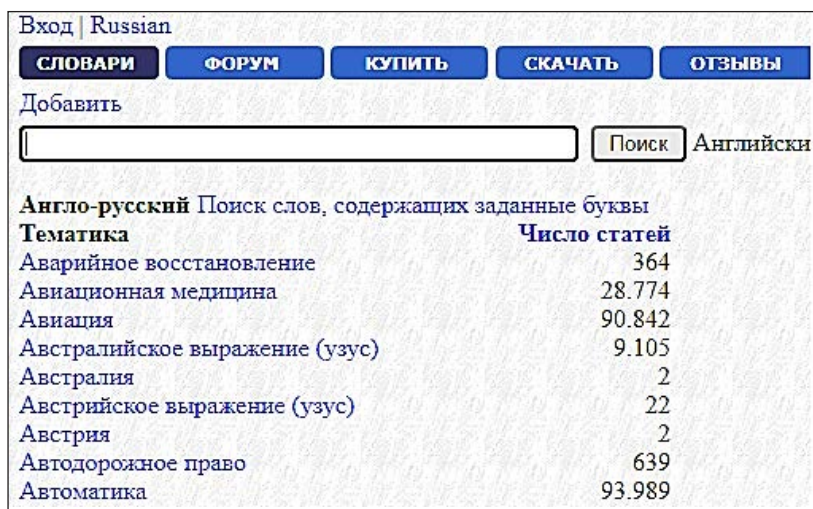

Рис. 16. Англо-російський, російсько-англійський онлайн словник

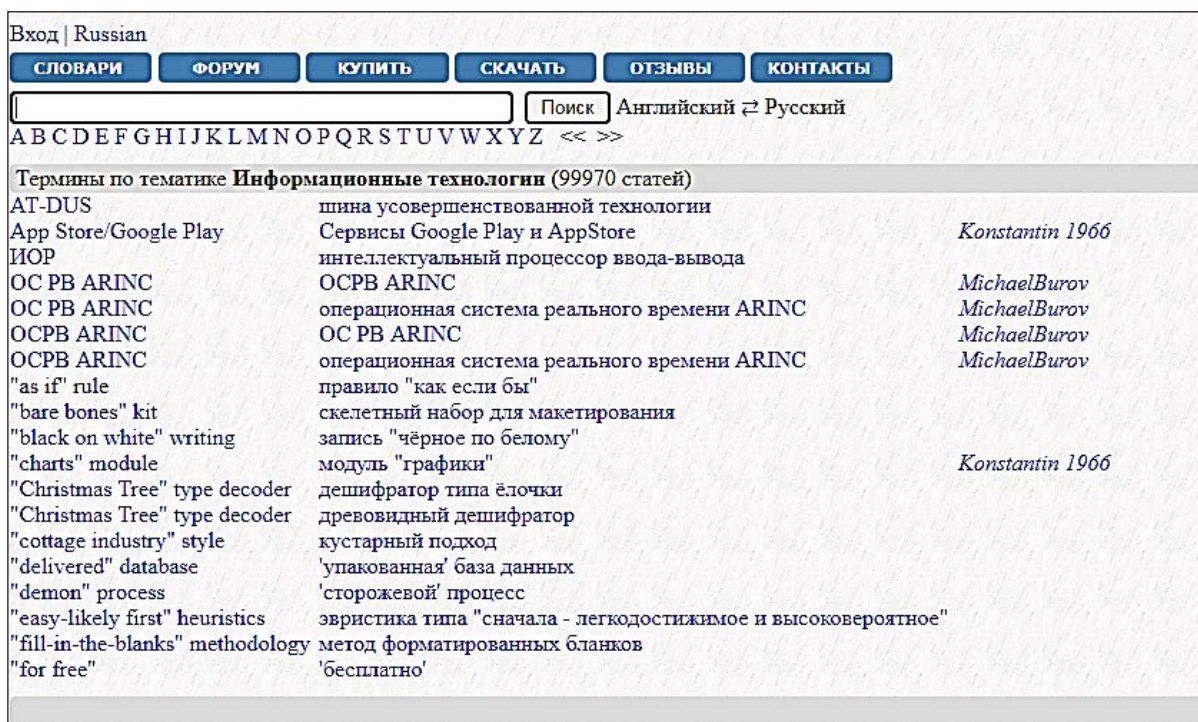

Рис. 17. Англо-російський, російсько-англійський онлайн словник

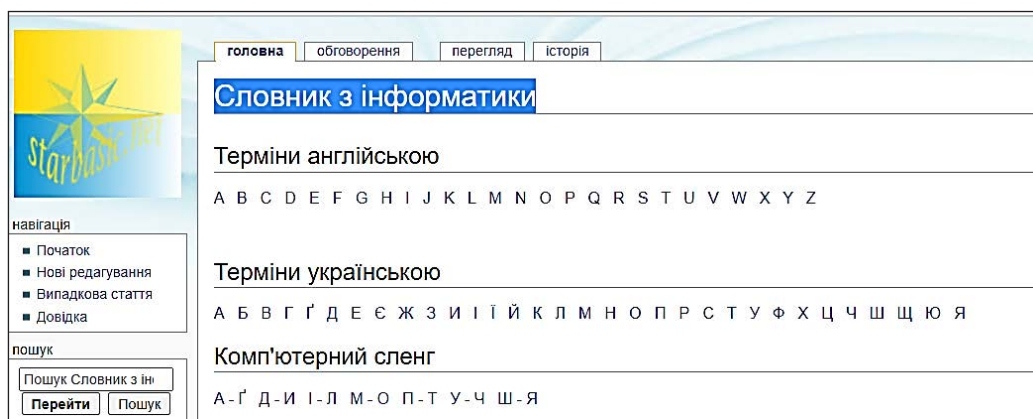

Рис. 18. Словник з інформатики

конвертації словникових баз у текстовий формат для корегування та редагування. Зазначений матеріал вважаємо за доцільне наводити

декількома мовами, зокрема українською (мова реєстру), російською, англійською, польською, французькою та німецькою.

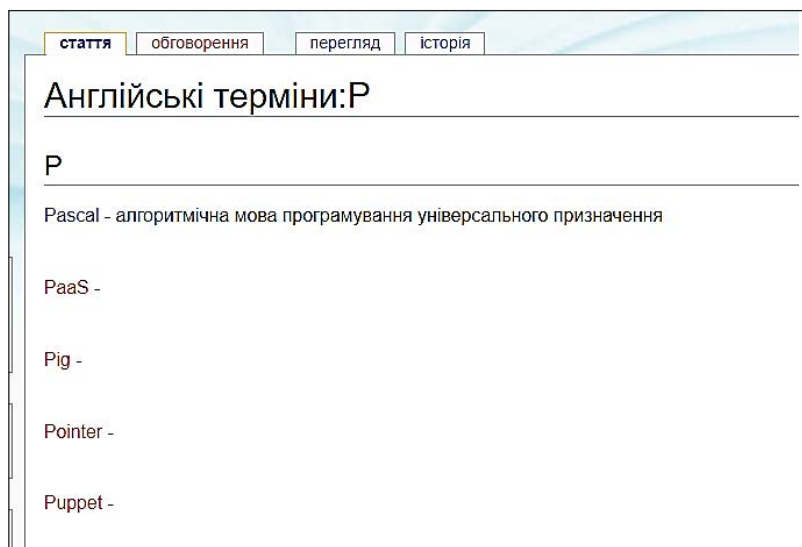

Рис. 19. Терміни англійською мовою на певну літеру

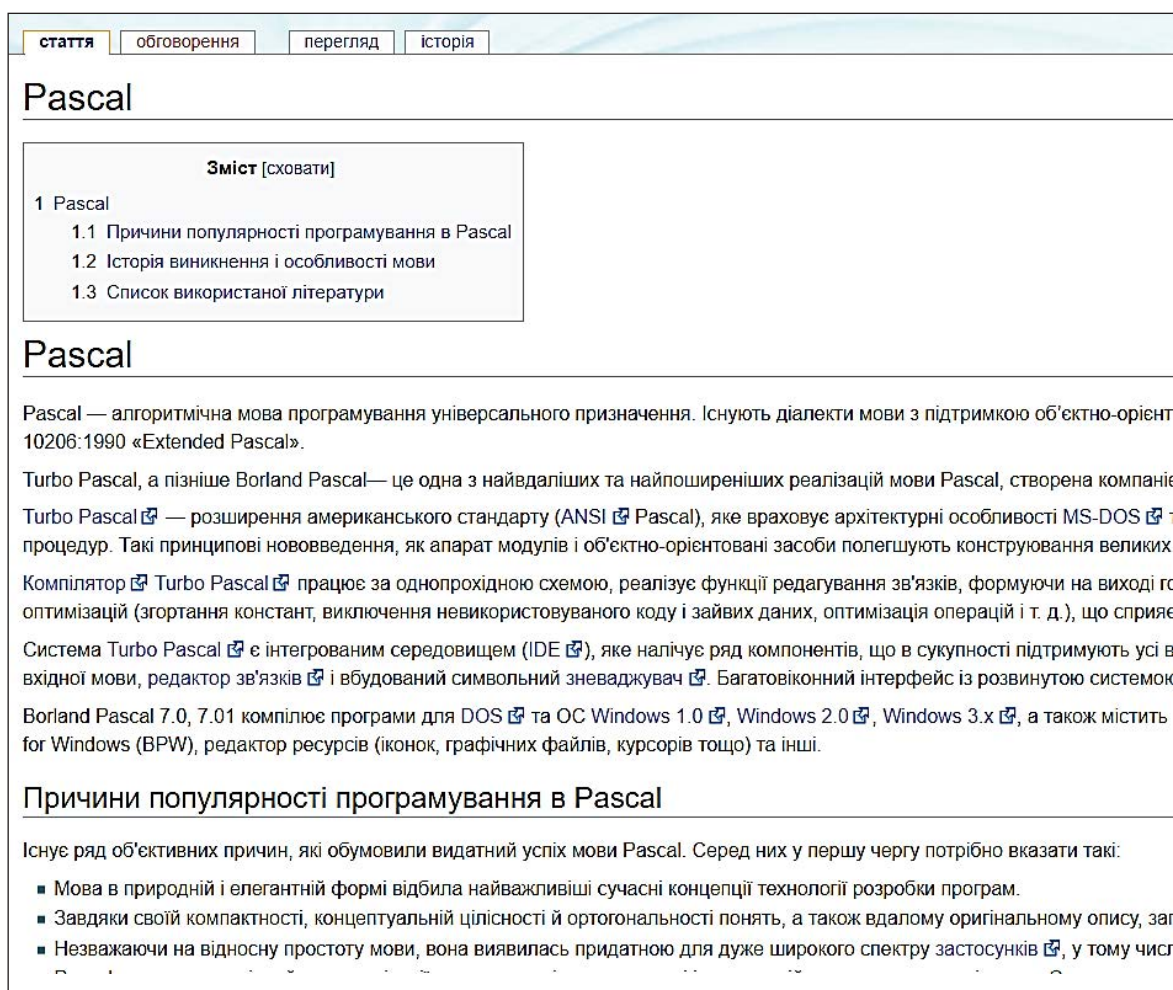

Рис. 20. Опис категорії в Словнику з інформатики

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Chernysh O. Electronic dictionary typology. *Perspectives of World Science and Education* : Abstracts of 1st International Scientific and Practical Conference, October 2–4, Osaka, Japan. Osaka : CPN Publishing Group, 2019. P. 329–332.
2. Chernysh O. Dictionary linguistic characteristics. *Dynamics of the Development of World Science*, Vancouver, Canada, 22–24 January 2020. Vancouver : Perfect Publishing, 2020. P. 61–65.
3. Chernysh O. Electronic dictionaries characteristic features. *Perspectives of science and education* : The 14th International youth conference, New York, USA, January 17 2020. New York, 2020. P. 102–106.
4. Черниш О. А. Дистинктивні особливості термінологічних словників. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки*. 2020. Вип. № 3 (407). С. 55–58.
5. Черниш О. А. Особливості створення електронного багатомовного академічного галузевого словника. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологічна»* : збірник наукових праць. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип. 40. С. 141–144.
6. Англо-український тлумачний словник з інформаційних технологій. URL: <http://dict.pp.ua/?i=1>.
7. Glossarytech. URL: <https://glossarytech.com/>.
8. Тлумачний словник комп'ютерних технологій. URL: <http://ts.profi.net.ua/blog.php?key=%C0&lang=ukr>.
9. Англо-русский, русско-английский онлайн словарь. *Мультитран* : веб-сайт. URL: <http://www.multitran.ru>.
10. Словник з інформатики. URL: <http://xn--r1a3b.xn--b1amgblet.xn--j1amh/index.php>.
11. Білятинська І. М. Комп'ютерна лексикографія як перспективний напрямок розвитку процесу укладання словників. *Прикладна лінгвістика* : каталог статей конференції. 2013. URL: https://prlingv.at.ua/publ/komp_juterna_leksikografija_jak_perspektivnij_naprjamok_rozvitku_procesu_ukladannja_slovniv/1-1-0-7.
12. Кульчицький І. М. Комп'ютерно-технологічні аспекти створення сучасних лексикографічних систем ; Укр. мов.-інформ. фонд НАН України. Київ : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського НАН України, 2002. 59 с

REFERENCES

1. Chernysh O. Electronic dictionary typology. *Perspectives of World Science and Education* : Abstracts of 1st International Scientific and Practical Conference, October 2-4, Osaka, Japan. CPN Publishing Group, Osaka, Japan, 2019. P. 329-332. [in English].
2. Chernysh O. Dictionary linguistic characteristics. *Dynamics of the Development of World Science* (22-24, January, 2020 Vancouver, Canada). *Perfect Publishing*, Vancouver, Canada, 2020. P. 61-65. [in English].
3. Chernysh O. Electronic dictionaries characteristic features. *The 14th International youth conference "Perspectives of science and education"* (January 17, 2020), New York, USA, 2020. P. 102-106. [in English].
4. Chernysh O. A. Dystynktyvni osoblyvosti terminolohichnyx slovnykiv [The Peculiarities of Electronic Multilingual Academic Dictionary] *Naukovyj visnyk Sxidnoevropejs'koho nacional'noho universytetu imeni Lesi Ukrayinky. Filolohichni nauky*. 2020. Vyp. № 3 (407). S. 55–58. [in Ukrainian].
5. Anhlo-ukrayins'kyj tлумachnyj slovnyk. URL: <http://dict.pp.ua/?i=1> [in Ukrainian and English].
6. Glossarytech. URL: <https://glossarytech.com/> [in Ukrainian].
7. Tлумachnyj slovnyk komp'yuternyh tehnolohij. URL: <http://ts.profi.net.ua/blog.php?key=%C0&lang=ukr> [in Ukrainian].
8. Anglo-russkij, russko-anglijskij onlajn slovar'. URL: <http://www.multitran.ru> [in English and Russian].
9. Slovnyk z informatyky. URL: <http://xn--r1a3b.xn--b1amgblet.xn--j1amh/index.php>
10. Bilyatyn'ska I. Komp'yuterna leksykohrafiya yak perspektyvnyj napryamok rozvytku procesu ukkladannja slovnykiv [Computer lexicology as a promising direction of compiling dictionaries] *Prykladna lnhvistyka* : kataloh statej konferenciyi. 2013. URL: https://prlingv.at.ua/publ/komp_juterna_leksikografija_jak_perspektivnij_naprjamok_rozvitku_procesu_ukladannja_slovniv/1-1-0-7. [in Ukrainian].
11. Kul'chyc'kyj I. M. Komp'yuterno-texnologichni aspekty stvorennja suchasnyx leksykohrafichnyx system [Computer-technological aspects of creating modern lexicographic systems] *Ukr. mov.-inform. fond NAN Ukrayiny*. Kyuyiv : Nac. b-ka Ukrayiny im. V. I. Vernads'koho NAN Ukrayiny, 2002. 59 s. [in Ukrainian].